

ინოვაციური ტექნოლოგიების განვითარების პერსპექტივები მცირე და საშუალო ბიზნესში

ნაზი ჭიკაიძე
სტუ პროფესორი

რეზიუმე

ქვეყნის განვითარებისა და ეკონომიკური წინსვლის ერთ-ერთ ამოსავალ პირინციპს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება წარმოადგენს. იგი როგორც ბიზნეს სისტემის, ასევე მთელი ეკონომიკური სისტემის ფორმირების, განვითარებისა და სტაბილურობის ერთ-ერთი პირველი წყაროა.

თანამედროვე, მსხვილი ეკონომიკური სისტემის მქონე სახელმწიფოთა გამოცდილება ნათლად ამტკიცებს მაღალგანვითარებული და ეფექტიანი მცირე სამეწარმეო სექტორის არსებობის აუცილებლობას. სწორედ მცირე მეწარმეობა წარმოადგენს იმ მძლავრ რგოლს, რომელიც იწვევს ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას. ქვეყნის ალორძინების საფუძველი ეკონომიკის მოცემული სექტორის დაჩქარებული განვითარებაა. მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის მიზანია მცირე და საშუალო საწარმოებისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა, მათი კონკურენტუნარიანობის და ინოვაციების შესაძლებლობების ამაღლება, რის შედეგადაც მოხდება შემოსავლების და სამუშაო ადგილების ზრდა და შესაბამისად, მდგრადი ეკონომიკური ზრდის მიღწევა.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაცია; ტექნოლოგიები; მცირე ბიზნესი; მდგრადი განვითარება.

PERSPECTIVES OF INOVATIVE DEVELOPMENT TECHNOLOGY IN SMALL AND MEDIUM BUSINESS

Nazi Chikaidze
Professor of GTU

RESUME

One of the key principles of development and economic advancement of the country is the promotion of small and medium-sized businesses. This is one of the first sources of formation, development and stability of both the business system and the entire economic system.

The experience of countries with a modern, large economic system clearly demonstrates the need for a highly developed and efficient small business sector. It is small entrepreneurship that is a powerful link to economic and social development. The basis for the revival of the country is the accelerated development of the given sector of the economy. The goal of the SME development strategy is to create a conducive environment for them, increase their competitiveness and innovation

opportunities, which will lead to an increase in incomes and jobs and to sustainable economic growth too.

Keywords: innovation; Technologies; Small Business; sustainable development.

შესავალი

საქართველოში ეკონომიკური რეფორმების უმნიშვნელოვანეს მიმართულებას წარმოადგენს მცირე და საშუალო საწარმოთა განვითარება. სწორედ ამ სექტორის ეფექტიან ფუნქციონირებაზე დამოკიდებული საბაზრო კონკურენცია, სამომხმარებლო ბაზრის გაფერვის ხარისხი, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა. საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის დაჩქარებული განვითარების აუცილებლობას ის გარემოებაც განაპირობებს, რომ მცირე ბიზნესი ავლენს მოქნილობას, სიცოცხლისუნარიანობას, რადგანაც ხასიათდება რა ბაზრის მოთხოვნაზე სწრაფი რეაგირების უნარით, სპეციალიზაციის მაღალი ხარისხით, რესურსების მობილიზაციის მეტი შესაძლებლობებით. ის წარმოადგენს საგადასახადო შემოსულობათა მნიშვნელოვან წყაროს, ასევე განსაკუთრებული როლი აკისრია ინოვაციური განვითარების თვალსაზრისით. საქართველოში დღეის მდგომარეობით, საკმაოდ გამარტივებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის დაფუძნების პროცედურები, რაც ამარტივებს ახალი საქმიანობის დაწყების შესაძლებლობებს სხვადასხვა სფეროებში.

მცირე ბიზნესს ძალუძს საკუთარი წარმოება აღჭურვოს უახლესი თანამედროვე ტექნოლოგიებით, რაც მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს, მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის. დადგენილია, რომ მცირე ბიზნესს შეუძლია დროის მცირე მონაკვეთში მოახდინოს საკუთარი საწარმოო იარაღების და დანადგარების შეცვლა ინოვაციური და თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენების მეშვეობით.

ძირითადი ნაწილი

ქართული მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება დღეის მდგომარეობით ვერ პასუხობს ინოვაციურობის სტანდარტებს, რაც სერიოზულ კრიზისს იწვევს ამ სფეროში, რომელიც ჯერ-კიდევ გასული საუკუნის 80-იანი წლებში დაიწყო. აღნიშნული კრიზისი გამოვლინდა ახალი ტექნიკის რაოდენობის შემცირებაში და მათი წარმოებაში დანერგვის კუთხით. მნიშვნელოვნად გაუარესდა და დაეცა სამრეწველო პროდუქციის, განსაკუთრებით მზა ნაწარმის კონკურენტუნარიანობა. ეკონომიკის ლიაობის შედეგად სამრეწველო პროდუქციამ საბა-

ზრო მოთხოვნებს ვერ გაუძლო, რის გამოც მოხდა ბაზრიდან მათი განდევნა, როგორც ადგილობრივ ისე საერთაშორისო დონეზე, რამაც მნიშვნელოვანი კრიზისი შეუქმნა ქართული ეკონომიკის განვითარებას. ინოვაციური ტექნოლოგიები ძალიან მცირე დოზით ხვდება საწარმოებში, რაც აფერხებს მათ საწარმოო პროცესს, ასევე მნიშვნელოვანია ინოვაციური მიდგომები და ცოდნა შესაბამის ბიზნესის დარგებთან დაკავშირებით. შეგვიძლია გამოვყოთ რამოდენიმე სუბიექტური და ობიექტური მიზეზი:

➤ საქართველოს ეკონომიკაში, ჭარბობს ფიზიკურად და მორალურად მოძველებული ტექნოლოგიები, რომლებიც შეცვლას საჭიროებენ, რადგან კვლავწარმოების თანამედროვე მოთხოვნებს ვერ პასუხობენ. ახალ ტექნოლოგიურ სისტემებზე გადასვლის ფონზე რაც მსოფლიოში მიმდინარეობს, და იცვლება თვისებრივად ახალ და მოდერნიზებულ ტექნოლოგიურ საშუალებებზე, საქართველოში კი გასული საუკუნის 90-იან წლებში არსებული ტექნოლოგიური დონის დაქვეითებას აქვს ადგილი;

➤ ბაზრის მასშტაბების შემცირებამ და ტრადიციული საწარმოო-ტექნოლოგიური კავშირების მოშლამ, მკვეთრმა დაცემამ წარმოებისა და ინვესტიციების, ინფლაციის გაზრდილმა ტემპებმა და სხვა ფაქტორებმა განაპირობეს ინოვაციური შესაძლებლობების შეზღუდვა;

➤ სახელმწიფო ინოვაციური პოლიტიკის არარსებობა; არ სარგებლობენ სათანადო მხარდაჭერით ახალი ტექნიკის ათვისებელი და შემუშავებელი საწარმოები. არ მიიმართება ინვესტიციები და კერძო სექტორის რესურსები ინოვაციებზე;

➤ ტრანსნაციონალური კორპორაციები და საზღვარგარეთული მონოპოლიები სამრეწველო საქონლისა და მნიშვნელოვანწილად სურსათის ბაზარზე, გაბატონებულნი არიან, რაც მათზე დამოკიდებულს ხდის ქვეყნის ეკონომიკას და გადააქცევს იაფი ნედლეულის და მზა პროდუქციის გასაღებისა ბაზრად;

➤ საბიუჯეტო დეფიციტისა და მზარდი შიდა და საგარეო ვალის პირობებში იმყოფება ეკონომიკური კრიზისის ზღვარზე. სახელმწიფო ძალაუფლებურად ემიჯნება პერსპექტიულ ინვესტიციურ-ინოვაციურ პრობლემებს, რომელთა გადაწყვეტაზეც არის დამოკიდებული ქვეყნის მომავალი;

➤ სამეურნეო ხელმძღვანელი კადრები მოუმზადებელია, რომ ინოვაციურ-ინვესტიციურ ბაზარზე განახორციელონ ეფექტინად საქმიანობა, არ წარმოებს პრაქტიკულად მენეჯერთა მომზადება, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ბაზრის ამ ურთულეს სეგმენტზე წარმატების მიღწევა. შეიძლება ითქვას, ზემალნიშნულის მიუხედავად, რომ გარკვეული წანამძღვრები საქართველოში შეინიშნება ინოვაციური მცირე მენარმეობის განვითარებისათვის. ეკონომიკის გამოცოცხლება სამეწარმეო და საბანკო წრეების მიერ მასშტაბურად გაცნობიერებაა იმ შესაძლებლობების, რომ ინოვაციური მიდგომე-

ბის გაეშე, შეუძლებელია მნიშვნელოვანი მიღწევების განხორციელება ეკონომიკაში. მხარდამჭერი პოლიტიკის გარეშე კონკურენტულ ბრძოლაში შეუძლებელია გადარჩენა და წარმატების მიღწევა. პირველი მცდელობები ინოვაციური საქმიანობის გააქტიურების მიმართულებით, ამას უკავშირდება რათა განვითარდეს არსებული ინოვაციური ცენტრები, ტექნოლოგიური ინკუბატორები, ვენჩურული ფონდები. ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში ინოვაციები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ. შრომითი საქმიანობის ინტელექტუალიზაციის მეშვეობით ხორციელდება ინოვაციების დანერგვა აპრობირება. ინოვაციური საშუალება ახალი საწარმოო ძალების მოზიდვის საშუალებას იძლევა. ამა თუ იმ სფეროში ინოვაციათა კონცენტრაცია ხელს უწყობს კვლავწარმოების სტრუქტურის შესაბამისობაში მოყვანას გარემოს სტრუქტურასთან და შეცვლილი მოთხოვნილებების პირობებთან. სამეწარმეო საქმიანობას ასტიმულირებენ ინოვაციები განსაკუთრებით მცირე ბიზნესის სფეროში, ახალი საქონლისა და ტექნოლოგიების ათვისებისაკენ. მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს სახელმწიფოს სტრატეგიული მიდგომა ინოვაციების კუთხით, სადაც წარმოდგენილია ხუთი პრიორიტეტული მიმართულება მცირე და საშუალო საწარმოებში ინოვაციების განვითარების და დანერგვისათვის. საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს მიერ განხორციელდა მცირე და საშუალო მენარმეობის სტიმულირების სხვადასხვა მნიშვნელოვანი პროექტები, ინოვაციური ბიზნეს-უნარების განვითარებისთვის დაინერგა ტრენინგების სისტემა, რაც მენარმე სუბიექტებს გაუუმჯობესებს ტექნოლოგიებთან ურთიერთობის და მათი ათვისების უნარ-ჩვევებს. „ბიზნეს-უნარების განვითარებისთვის დაგეგმილია ინოვაციური ტრენინგები, შემუშავდა ინოვაციების და R&D-ს წამახალისებელი ინსტრუმენტები, ინოვაციური ბიზნეს-უნარების განვითარებისთვის“¹

აღნიშნული ტრენინგები განხორციელდება და მათი უზრუნველყოფა მოხდება ბიზნეს-ინკუბატორის პროექტის ფარგლებში. მნიშვნელოვანი შეხვედრები და ღონისძიებები არის დაგეგმილი სამეცნიერო წრეებთან, სახელმწიფოს სტრატეგიული განვითარების ფარგლებში, რაც მოიცავს მცირე და საშუალო მენარმეობისთვის ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვისა და ხელის შეწყობის მექანიზმების ამუშავებას. მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს დაფინანსების სისტემების განვითარება „200-მდე საგრანტო პროექტი განხილულ იქნა 2017 წელს და 60-პროექტი დაფინანსებულია. შემდეგი დაფინანსების სქემები შემუშავდა:

- ✓ მიკრო გრანტების პროგრამა;
- ✓ პროგრამა სტარტაპ საქართველო;
- ✓ თანადაფინანსების გრანტების პროგრამა.

¹ მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების 2016-2020 წლების სტრატეგია, გვ.16

350 განაცხადიდან მიკრო გრანტების პროგრამის ფარგლებში 2016-2017 წწ და დაფინანსდა 200-მდე ბენეფიციარი 5000 ლარის ოდენობის გრანტით. 50 მაღალტექნოლოგიური პროექტი სტარტაპ საქართველოს პროგრამის ფარგლებში შეირჩა და დაფინანსდა 20 სტარტაპი. ასევე მნიშვნელოვან პრიორიტეტად არის მოაზრებული, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების უნარჩვევების გამოყენების გაუმჯობესება. 10 გუნდი დატრენინგდა ბიზნეს ინკუბატორის პროექტის ფარგლებში 2017 წელს 70-მდე მონაწილე.²

ტექნოლოგიების გაცემის ოფისის ეროვნული საპილოტე (NTTO) პროექტის ინიცირების მსოფლიო ბანკის ექსპერტებთან ერთად შემუშავდა. ასევე მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს მენარმეობაში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ინოვაციური ტექნოლოგიების (ICT) შესაბამისად გამოყენების და უნარების გაუმჯობესება. განხორციელდა ინოვაციური ცნობიერების ამაღლების მიზნით შემდეგი სახის ტრენინგები:

1. Little Beats-ის ვორკშოპი;
2. Code.org-ის ვორკშოპი;
3. Lego Robotics-ის ვორკშოპი;
4. როგორ მუშაობს ფაბ-ლაბი;
5. როგორ შევქმნათ სტარტაპი;
6. ინტელექტუალური საკუთრება;
7. რა არის ციფრული მარკეტინგი;

8. ტრენინგი: „ახალგაზრდები ინოვაციური განვითარებისთვის“, რომელიც მოიცავს პროგრამირებისა და კომპიუტერული დიზაინის საწყისი ეტაპების შესწავლას, სოციალური მედიის შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას.³ სახელმწიფოს ასევე აქვს შემდეგი სახის მნიშვნელოვანი პრიორიტეტები დასახული მცირე მენარმეების ინოვაციური ტექნოლოგიების და მიდგომების განვითარების კუთხით, ესენია:

- FabLab-ები;
- iLab-ები;
- TechPark;

9. BroadBand for all კომპიუტერიზაციისთვის.

მცირე და საშუალო მენარმეობის ხელშეწყობის მიზნით გადადგმულია მნიშვნელოვანი და ხელშესახები ნაბიჯები, რაც დადებითად აისახება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების კუთხით.

დასკვნა

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების მიმართულებით წარმოებს მნიშვნელოვანი და ძირითადი პროექტები, რომელთა განხორციელებაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს მცირე და საშუალო ბიზნესის სტანდარტის ამაღლებას, მაგრამ დღევანდელ დღემდე სავალალო მდგომარეობაა შექმნილი

² მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების 2016-2020 წლების სტრატეგია, გვ.20

³ მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების 2016-2020 წლების სტრატეგია, გვ.20

ინოვაციური კუთხით, რაც საჭიროებს გადახედვას და არსებული პრობლემის გამოსწორებას, ინოვაციური მიმართულებით, ნაკლებად არიან ჩართულნი საქართველოში მოქმედი მცირე და საშუალო ბიზნესი საწარმოები, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვნად ჩამორჩება განვითარებული ქვეყნების ტექნოლოგიურ პროცესებს ქართული ბიზნესი.

მცირე და საშუალო მენარმეებისთვის საგანმანათლებლო პროგრამებში მათი ჩართვა და ცოდნის ამაღლება მარკეტინგის და პროდუქციის ბრენდირების კუთხით, ასევე სტანდარტიზაციის მიმართულებით, მაგრამ, ვფიქრობთ აღნიშნული მიმართულებები არ არის საკმარისი, რაც საჭიროებს მეტ ხელმისაწვდომობას მცირე და საშუალო ბიზნესმენებისთვის თანამედროვე ტექნოლოგიურ საშუალებებზე. აღნიშნულ პირობებში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება შეუძლებელია სახელმწიფო მხარდაჭერის ღონისძიებათა მძლავრი სისტემის შექმნისა და განხორციელების გარეშე.

მნიშვნელოვანია მცირე და საშუალო მენარმეთა ინტერნაციონალიზაციის საკითხი, აღნიშნულთან დაკავშირებით საჭიროა სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული მიდგომები მოვიდეს სისრულეში, ასევე მოხდეს ხელშეწყობა საერთაშორისო ბაზრებზე ქართული მცირე და საშუალო ბიზნესი წარმომადგენელთათვის შესაბამისი კავშირების დამყარებასა და ფორმირებაში.

საქართველოს ეკონომიკური სისტემების გაჯანსაღება და მისი სტაბილური განვითარება პირდაპირ არის დაკავშირებული მცირე და საშუალო ბიზნესის სფეროში შემუშავებული სახელმწიფოს სტრატეგიული ეკონომიკური პოლიტიკის წარმატებულ რეალიზაციასთან.

საქართველოს რეგიონებში და ცენტრალურ ქალაქებში დამატებით ბიზნეს-ინკუბატორების ქსელის შექმნა-განვითარების პარკტიკული რეალიზაცია ხელს შეუწყობს მენარმეობის განვითარებასა და მოსახლეობის დასაქმებას ჩვენს ქვეყანაში. ამასთან, ჩვენი ქვეყნის მთავრობის მიერ გატარებული სტრატეგიული ღონისძიებები, საქართველოს ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესების მიზნით ხორციელდება მნიშვნელოვანი სამართლებრივი, ინსტიტუციონალური და სტრატეგიული ღონისძიებები, რაც ასევე წარმოდგენილია მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების სტრატეგიაში, რომელიც სრულ თავსებადობაში და ჰარმონიზაციაში იქნება ამ სფეროში ევროკავშირის პოლიტიკასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების სტრატეგია 2016-2020 წლებისათვის: <http://www.economy.ge> უკანასკნელად გადამოწმდა 20.09.2019წ.

2. მიმდინარე ეკონომიკური ტენდენციები: <http://www.economy.ge> უკანასკნელად გადამოწმდა 20.09.2019წ.